

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 20.9.2011
COM(2011) 568 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba
atzīšana un veicināšana Eiropas Savienībā**

1. IEVADS

Brīvprātīgais darbs ir cilvēku un sociālā kapitāla pamatā. Tas veicina integrāciju un nodarbinātību, un tam ir būtiska nozīme sociālās kohēzijas uzlabošanā. Īpaši svarīgi ir tas, ka brīvprātīgais darbs praksē atspoguļo tādas Eiropas pamatvērtības kā taisnīgumu, solidaritāti, iekļautību un pilsoniskumu. Brīvprātīgie piedalās Eiropas sabiedrības veidošanā, un brīvprātīgie, kas strādā ārvalstīs, aktīvi palīdz veidot “pilsoņu Eiropu”¹. Brīvprātīgais darbs nepārprotami ir saistīts ar daudzām Eiropas Savienības politikas jomām (piemēram, mūžizglītību, lauku attīstību un sportu), tādējādi papildinot Eiropas Savienības programmas ar vēl vienu vērtīgu dimensiju.

Šo un citu iemeslu dēļ 2011. gads ir pasludināts par Eiropas gadu brīvprātīgam darbam aktīvas pilsonības veicināšanai². Šis Eiropas gads ir Eiropas Komisijas iespēja apkopot informāciju par brīvprātīgo darbu Eiropas Savienībā un tā devumu sabiedrībai. Tāpat Komisija varēs izvērtēt, ko Eiropas Savienība un dalībvalstis var darīt, lai veicinātu brīvprātīgo darbu, īpaši pārrobežu kontekstā.

Pēc šā paziņojuma publicēšanas un līdz 2012. gada beigām Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai tiks iesniegts ziņojums, kurā izvērtēti šā gada rezultāti.

1.1. Definīcija un pieejamie dati

Ar brīvprātīgo darbu saistītie jēdzieni, definīcijas un tradīcijas katrā valstī ir atšķirīgas. Brīvprātīgo darbu definē kā visu veidu brīvprātīgu darbību, kas var būt gan oficiāla, gan neoficiāla. Cilvēki veic brīvprātīgo darbu pēc savas brīvas gribas un izvēlas to darīt, vadoties pēc personiskas motivācijas un necerot gūt finansiālu labumu. Brīvprātīgais darbs ir solidaritātes apliecinājums un veids, kā indivīdi un apvienības konstatē un risina humānas, sociālas un ar vidi saistītas vajadzības un problēmas. Brīvprātīgo darbu bieži veic, lai atbalstītu bezpeļņas organizāciju vai kopienu ierosmes³.

Pēc Komisijas ierosinājuma veiktā pētījumā lēsts, ka 2010. gadā brīvprātīgajā darbā iesaistījušies apmēram 100 miljoni eiropiešu. Lai gan kopējais brīvprātīgo skaits ir liels, cilvēku līdzdalības līmenis dažādās ES valstīs ir ļoti atšķirīgs⁴.

Daudzās Eiropas Savienības dalībvalstīs visaktīvāk brīvprātīgo darbā iesaistās pieaugušie vecumā no 30 līdz 50 gadiem, tomēr visā ES palielinās arī gados jaunāku un vecāku brīvprātīgo skaits.

Brīvprātīgais darbs tiek veikts daudzās nozarēs. Visbiežāk brīvprātīgie darbojas jomās, kas saistītas ar sportu, kā arī sociālo aprūpi, labklājību un veselības aprūpi. Citas nozares, kurās iesaistās brīvprātīgie, ir tiesiskums, kultūra, izglītība, jauniešu lietas, vide un klimats, patērētāju aizsardzība, humānā palīdzība, attīstības politika un vienlīdzīgas iespējas.

¹ 2010. gada ziņojums par ES pilsonību. Likvidējot šķēršļus ES pilsoņu tiesību īstenošanai, COM(2010) 603, galīgā redakcija, 2010. gada 27. oktobris.

² Padomes 2009. gada 27. novembra Lēmums Nr. 37/2010/EK par Eiropas gadu brīvprātīgam darbam aktīvas pilsonības veicināšanai (2011. gads), OV L 17, 22.1.2010., 43.–49. lpp.

³ Turpat.

⁴ *Volunteering in the European Union* (GHK, 2010).

Brīvprātīgajam darbam ir būtiska ietekme arī ārpus valsts robežām. Pārrobežu brīvprātīgais darbs paver iespējas izglītības, nodarbinātības un pilsoniskuma jomā. Tas vairo savstarpējo sapratni un sekmē Eiropas identitātes nostiprināšanos.

1.2. Ar brīvprātīgo darbu saistītas problēmas

Pamatojoties uz Džonsa Hopkina Universitātes [*Johns Hopkins University*]⁵ veikto pētījumu par astoņām industrializētām valstīm un līdz šim gūto pieredzi saistībā ar 2011. gadā organizēto Eiropas gadu, esam noteikuši iespējamos šķēršļus brīvprātīgajam darbam, īpaši ārvalstīs, un tie ir šādi.

- **Skaidra tiesiskā regulējuma trūkums.** Gandrīz katrā piektajā dalībvalstī nav izstrādāts skaidrs tiesiskais regulējums un noteikumi attiecībā uz brīvprātīgajiem un brīvprātīgo darbu.
- **Valsts stratēģiju trūkums brīvprātīgā darba veicināšanai.** Ir jāizstrādā valsts brīvprātīgā darba stratēģijas attiecībā uz šādiem aspektiem: apmācība, brīvdienu piemaksas, sociālā apdrošināšana, tiesības uz bezdarbnieku pabalstu, veicot pārrobežu brīvprātīgo darbu, izmitināšana un personīgo izdevumu atlīdzināšana.
- **Finansiālie ierobežojumi.** Lai gan brīvprātīgo darbs tiek veikts bez atalgojuma, tas tomēr rada izmaksas. Organizācijas, kuru darbības pamatā ir brīvprātīgais darbs, bieži saskaras ar ilgtspējīga finansējuma trūkumu, un konkurence uz pieejamiem līdzekļiem ir sīva.
- **Piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstība.** Tendence “profesionalizēt” brīvprātīgā darba sektoru rada zināmu neatbilstību starp brīvprātīgo organizāciju vajadzībām un jauno brīvprātīgo centieniem. Brīvprātīgie var piedalīties īstermiņa projektos, taču organizāciju interesēs būtu panākt, lai cilvēki uzņemtos ilgtermiņa saistības.
- **Neatzišana.** Prasmes, ko cilvēki apgūst, veicot brīvprātīgo darbu, ne vienmēr tiek pienācīgi novērtētas un atzītas.
- **Ar nodokļiem saistīti šķēršļi.** Dalībvalstīs attiecībā uz brīvprātīgo ieņēmumiem/pabalstiem un tādu izdevumu atlīdzināšanu, kas radušies, veicot brīvprātīgo darbu, piemēro atšķirīgu nodokļu režīmu. Līdz ar to brīvprātīgie, kas veic brīvprātīgo darbu ārvalstīs, var saskarties ar šķēršļiem saistībā ar nodokļiem.
- **Nepietiekama informācija.** Pilnīgāki salīdzināmie dati par brīvprātīgo darbu dalībvalstīs var palīdzēt noteikt labu praksi un uzlabot politikas veidošanu.

Dalībvalstis šajos jautājumos zināmu progresu panāca 2006. gadā, kad tās apņēmas sadarboties, lai pārvarētu šķēršļus, kas tieši vai netieši apgrūtināja ES pilsoņu mobilitāti

⁵ Volunteering in the European Union (GHK 2010).

mācību vai profesionālās izaugsmes nolūkā, tostarp lai veiktu brīvprātīgo darbu⁶. Tomēr darāmā vēl ir daudz. Īpaša uzmanība jāpievērš brīvprātīgā darba vides veicināšanai, nodrošinot visiem cilvēkiem vienādas iespējas attiecībā uz šāda darba pieejamību un līdzdalību tajā.

1.3. Brīvprātīgā darba pievienotā vērtība

Brīvprātīgais darbs ir ieguldījums "Eiropa 2020" izaugsmes stratēģijā⁷, īpaši attiecībā uz ES nodarbinātības līmeni, kuru līdz 2020. gadam ir paredzēts paaugstināt līdz 75 %, palīdzot cilvēkiem apgūt jaunas prasmes un pielāgoties izmaiņām darba tirgū. Iepriekš minētajā Džonsa Hopkinsa Universitātes pētījumā atklāja, ka brīvprātīgā darba sektors var veidot līdz pat 5 % no iekšzemes kopprodukta⁸. Tas var būt ļoti nozīmīgi laikā, kad nākas saskarties ar ekonomiskām grūtībām un īstenot stingru ekonomisko politiku. Brīvprātīgais darbs stiprina arī solidaritāti, jo cilvēki iemācās pielāgoties jaunām tehnoloģijām, globalizācijai un sabiedrības novecošanai.

Brīvprātīgais darbs tiešā veidā veicina ES politikas galveno mērķu sasniegšanu attiecībā uz sociālo iekļautību, nodarbinātību, izglītību, prasmju pilnveidošanu un pilsoniskumu. Tā pozitīvo ietekmi apstiprina jauni rādītāji, pēc kuriem var novērtēt sociālo kohēziju, kā arī brīvprātīgo apmierinātību, atsaucību, aktivitāti un labklājības līmeni⁹. Tas attiecas arī uz brīvprātīgo darbu jomās, kuru pamatā ir zināšanas, piemēram izglītībā un pētniecībā, tostarp starptautiskā sadarbībā.

Tam, ka Eiropas Savienība piedalās ar brīvprātīgo darbu saistītu jautājumu risināšanā, ir zināmas priekšrocības. Tas visuzskatāmāk izpaužas kā pārrobežu brīvprātīgā darba un brīvprātīgo mobilitātes veicināšana Eiropas Savienībā. Vispārīgāk runājot, Eiropas Savienība var būt katalizators brīvprātīgā darba politikas izstrādei nākamo gadu laikā, kas saskaņā ar subsidiaritātes principu būtu jādara dalībvalstu līmenī, ņemot vērā attiecīgās valsts prioritātes un kopējos Eiropas Savienība stratēģiskos mērķus nākamajai desmitgadei.

Nākamajā nodaļā ir izklāstīts, kā Komisija šobrīd atbalsta brīvprātīgā darba sektoru un kā tā plāno risināt minētās problēmas nākotnē.

2. EIROPAS POLITIKA UN BRĪVPRĀTĪGAIS DARBS

2.1. ES finansējuma iespējas brīvprātīgajam darbam

Eiropas iestādes ir atzinušas brīvprātīgo organizāciju nozīmi atgriezeniskās saites veidošanā starp indivīdu un apkārtējo sabiedrību un pilsoniskās līdzdalības veicināšanā plašākā Eiropas kontekstā. ES šobrīd piedāvā finansējuma iespējas brīvprātīgajiem un brīvprātīgā darba iespējas šādās programmās.

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Ieteikums par pārrobežu mobilitāti Kopienā izglītības un apmācības nolūkā: Eiropas Mobilitātes kvalitātes harta (2006/961/EK).

⁷ Komisijas paziņojums. Eiropa 2020 – gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes stratēģija, COM(2010) 2020, galīgā redakcija, 2010. gada 3. marts.

⁸ "[Measuring Civil Society and Volunteering](#) (Johns Hopkins University, 2007).

⁹ Cf. S. Hossenfelder, *On the problem of measuring happiness* (2011. gada 3. februāris). Šis raksts ir pieejams SSRN (<http://ssrn.com/abstract=1754423>), un tajā apspriesti arī pētījumi, kurus veikusi Starptautiskā komisija ekonomisko sasniegumu un sociālā progresā izvērtēšanai, ko 2008. gadā izveidoja Francijas prezidents, un Lielbritānijas Valsts statistikas biroja jaunākā pieeja iedzīvotāju labklājības līmeņa noteikšanai.

Programmā “Jaunatne darbībā” (Youth in Action)¹⁰ Eiropas Brīvprātīgo dienests (EVS) jauniešiem vecumā no 18 līdz 30 gadiem piedāvā iespēju uz laikposmu līdz 12 mēnešiem iesaistīties brīvprātīgajā darbā ārpus viņu mītnes valsts robežām. Labumu no brīvprātīgā darba gūst ne vien vietējās kopienas, bet arī brīvprātīgie, jo EVS piedāvā tiem iespēju apgūt jaunas prasmes, mācīties valodas un iepazīt citas kultūras.

Eiropas Brīvprātīgo dienests nodrošināja iespēju 27 gadus vecajam rumānim Kostikam, kurš ir vājredzīgs, pavadīt četrarpus mēnešus kā brīvprātīgajam IRHOV skolā vājredzīgiem bērniem Lježā, Beļģijā. Kostika vadīja datormācību, sporta un kultūras darbnīcas bērniem un, gūstot jaunu pieredzi, varēja pilnveidot personiskās, sociālās un profesionālās iemaņas. Tajā pašā laikā Kostika sniedza būtisku atbalstu kopienai, kura viņu uzņēma, esot par pozitīvu paraugu vājredzīgiem bērniem un iedvesmojot viņu vecākus un skolas darbiniekus. Tādējādi brīvprātīgais darbs ar EVS starpniecību ir iespēja aktīvi piedalīties sabiedriskajos procesos un apliecināt solidaritāti jauno eiropiešu vidū, vienlaikus uzlabojot brīvprātīgo nodarbināmību.

Programma “Eiropa pilsoņiem”¹¹ atbalsta plašu pasākumu klāstu un organizācijas, kas sekmē Eiropas pilsoniskumu, piemēram, organizējot pilsētu sadraudzības projektus. Īpaša uzmanība šajā programmā tiek pievērsta brīvprātīgā darba veicināšanai. Brīvprātīgais darbs ir noteikts par programmas prioritāti 2011. gadam.

“Eiropas lauku kopienu harta” (Charter of European Rural communities, CERC), kas izveidota ar programmu “Eiropa pilsoņiem”, ir sadarbība starp 27 nelielām lauku kopienām — pa vienai no katras ES dalībvalsts. CERC darbību mērķis ir radīt neformālu atmosfēru, lai Eiropas pilsoņi varētu sazināties pārrobežu līmenī, apspriežot dažādus tematus un sadarbojoties jomās, kas saistītas ar līdzdalību vietējā demokrātijā, jauniešu nozīmi vietējā demokrātijā un gados vecāko pilsoņu labklājību. Šo darbību īstenošanā liela nozīme ir atbalstam, ko sniedz brīvprātīgie, palīdzot organizēt CERC pasākumus un atrast viesiem apmešanās vietu uzņēmējā valstī.

Mūžizglītības programmā¹² ir ietverta Grundtvig programma, kas veicina Eiropas pilsoņu līdzdalību brīvprātīgo projektos Eiropas valstīs, kas nav viņu mītnes valsts, tādējādi nodrošinot viņiem iespēju mācīties un dalīties zināšanās un pieredzē ārvalstīs.

Mančesteras muzejs un Budapeštas Mākslas muzejs izstrādāja Grundtvig brīvprātīgo projektu senioriem ar mērķi veicināt 50 gadus vecu un vecāku cilvēku iekļautību. Projekta pamatā bija apmaiņas programma, kuras ietvaros seši brīvprātīgie no abiem muzejiem piedalījās apmaiņas braucienos uz minētajiem muzejiem un varēja izmantot iespēju pieteikties par brīvprātīgajiem citā valstī. Muzeji, kas strādā ar brīvprātīgajiem dažādās Eiropas valstīs, šo projektu var izmantot kā platformu, lai dalītos paraugpraksē.

Papildus programmām, kas tieši attiecas uz brīvprātīgajiem un brīvprātīgo darbu, ES piedāvā daudzas finansēšanas programmas, kas ir pieejamas brīvprātīgajiem tādās jomās kā pārtikas sadale, sociālā atstumtība un diskriminācija, dzimumu vienlīdzība, narkomānijas novēršana,

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. novembra Lēmums Nr. 1719/2006/EK, OV L 327, 24.11.2006., 30.–44. lpp.

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Lēmums Nr. 1904/2006/EK, OV L 378, 27.12.2006., 32.–40. lpp.

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. novembra Lēmums Nr. 1720/2006/EK, OV L 327, 24.11.2006., 45. lpp.

palīdzība noziegumos cietušajiem¹³, sabiedrības veselība, patērētāju aizsardzība un pasākumi vides un klimata jomā.

Komisija apņemas uzlabot ES pilsoņu un ieinteresēto personu izpratni par dažādām finansēšanas programmām, ko var izmantot brīvprātīgo un brīvprātīgā darba vajadzībām. Tādējādi tiks nodrošināts, ka finansēšanas iespējas brīvprātīgo sektorā ir izmantotas pilnībā.

2.2. Brīvprātīgā darba sabiedriskā dimensija

2.2.1. Brīvprātīgais darbs kā Eiropas pilsoniskuma izpausme

Brīvprātīgais darbs ir cieši saistīts ar Komisijas vispārējiem politiskajiem mērķiem attiecībā uz Savienības pilsoniskuma stiprināšanu un pilsoņu izvirzīšanu ES politikas veidošanas procesa centrā¹⁴. Brīvprātīgais darbs var paplašināt pilsoņu tiesības un sekmēt to aktīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē. Tas īpaši attiecas uz pārrobežu brīvprātīgo darbu, kas sniedz iespējas piedalīties starpkultūru mācībās un pilnveidot Eiropas identitāti.

Turklāt brīvprātīgais darbs ir sociālo jaunievedumu elements, kas var mobilizēt cilvēku radošo pieeju, meklējot risinājumus un lietderīgi izmantojot ierobežotus resursus¹⁵.

Komisija ar finansēšanas programmu starpniecību turpinās atbalstīt brīvprātīgo sektoru un ar ES kohēzijas politikas starpniecību – programmas dažādās politikas jomās.

Tā pārbaudīs paveikto saistībā ar iniciatīvām pārrobežu brīvprātīgā darba veicināšanai Eiropas pilsoņu gada (2013. g.) kontekstā.

2.2.2. Brīvprātīgie saliedē sabiedrību

Brīvprātīgais darbs sekmē sociālo kohēziju un sociālo iekļautību. Brīvprātīgais darbs ietver dalīšanos un palīdzību citiem, tādējādi stiprinot solidaritāti. Brīvprātīgais darbs vairo cilvēku iecietību pret mazāk aizsargātām sabiedrības grupām un palīdz mazināt rasismu un aizspriedumus.

Tāpat ir atzīts, ka brīvprātīgais darbs paver jaunas mācību iespējas gados vecākiem pilsoņiem un cilvēkiem ar invaliditāti, nodrošinot viņiem iespēju piedalīties mūsu sabiedrības veidošanā. Viena laikus brīvprātīgais darbs var uzlabot sapratni starp paaudzēm, ja gados jauni un veci cilvēki strādā kopā un cits citu atbalsta.

Atsevišķu indivīdu līmenī brīvprātīgais darbs var palīdzēt pilsoņiem apgūt sociālās prasmes, justies noderīgiem un izveidot vai atjaunot saikni ar sabiedrību. Sabiedrības līmenī tas var būt veids, kā paplašināt cilvēku iespējas, jo īpaši mazāk aizsargāto sabiedrības grupu gadījumā.

¹³ Noziegumos cietušo atbalsta organizācijās Eiropā strādā gandrīz 20 000 brīvprātīgo (Cietušo tiesību stiprināšana Eiropas Savienībā, COM(2011) 274, galīgā redakcija, 18.5.2011., 5. lpp.).

¹⁴ “Politikas pamatnostādnes nākamajai Komisijai (2009–2014)” (2009)

¹⁵ “Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union” (BEPA 2010). Atbalsta Septītā pētniecības pamatprogramma, ko Eiropas Komisija plāno atbalstīt, lai izveidotu tādu “sociālo platformu” inovatīviem sociālajiem pakalpojumiem, kurā tiks pievērsta uzmanība arī brīvprātīgo darbam pakalpojumu sektorā.

Līdzīgi arī brīvprātīgajam darbam vides jomā ir būtiska nozīme vides aizsardzībā un uzlabošanā šai un nākamām paaudzēm, vienlaikus palielinot sabiedrības izpratni par vides problēmām un veicinot videi labvēlīgas prakses piemērošanu¹⁶. Piemēram, Apvienotajā Karalistē apvienība *British Trust for Conservation Volunteers (BTCV)* katru gadu nodarbina 300 000 brīvprātīgo, un Slovākijā vides jomā darbojas 13,3 % no kopējā brīvprātīgo skaita¹⁷.

Lai uzlabotu izpratni un risinātu piesārņojuma problēmu jūrās un okeānos, starptautiskais sērfo tāju fonds (*Surfrider Foundation*) organizē ikgadējo kampaņu *Ocean Initiatives: the largest eco-citizens' rally in Europe*, kurā piedalās 40 000 brīvprātīgo, kas veic vairāk nekā 1000 attīrīšanas darbus pludmalēs, ezeros, upēs un okeāna dzīlēs Eiropā un citur pasaulē¹⁸.

Komisija var izstrādāt priekšlikumus, kas īpaši atbalstītu brīvprātīgā darba nozīmi ES nodarbinātības stratēģijā, apkarojot nabadzību un sociālo atstumtību, kā arī Komisijas iniciatīvas “Jaunas prasmes jaunām darba vietām” kontekstā.

2.2.3. Izglītība un brīvprātīgais darbs

Brīvprātīgo darbības var izpausties gan kā strukturēti mācību pasākumi (“neformālās mācības”), kuros brīvprātīgais piedalās apzināti, gan arī kā nestrukturētas mācības (“neoficiālās mācības”). Abos gadījumos brīvprātīgo mācīšanās parasti nav sertificēta. Tāpēc brīvprātīgā darba atzīšana par mācību formu ir ES prioritāte, veicot pasākumus izglītības un apmācības jomā. Pamatojoties uz Padomes 2004. gadā pieņemtajiem pamatprincipiem¹⁹, Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (*Cedefop*) publicēja Eiropas pamatnostādnes neformālo un neoficiālo mācību atzīšanai (*European guidelines on the validation of non-formal and informal learning*), kuras ir uzskatāmas par rīku sertifikācijas prakses izstrādei un kurās ņemts vērā brīvprātīgā darba sektors.

Mobilitāte mācību nolūkā ir veids, kādā pilsoņi izmanto savas tiesības brīvi pārvietoties ES teritorijā. Pārrobežu brīvprātīgais darbs ir piemērs šāda mobilitātei mācību nolūkā.

Komisija gatavo priekšlikumu Padomes ieteikumam par neformālām un neoficiālām mācībām, kas ietver brīvprātīgā darba dimensiju.

Praksē brīvprātīgā darba pieredzi un iemaņas, kas iegūtas, veicot brīvprātīgo darbu, var atspoguļot *Europass* dokumentos²⁰, un tās tiks integrētas arī nākamajā Eiropas kvalifikācijas apliecības versijā.

¹⁶ *Volunteering and environment:*

http://community.cev.be/download/130/434/Fact_sheet_DG_ENV_environment.pdf.

¹⁷ *CSVnet – National Coordination Body of Voluntary Support Centres*, 2009. *Brief compendium of the research: Volunteering across Europe. Organisations, promotion, participation*, 17. lpp.

¹⁸ *Initiatives océanes 2011* informatīvie materiāli:
http://www.surfrider.eu/fileadmin/documents/io11/dp/20110228_DP-IO2011_EN.pdf

¹⁹ Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju, kuri tikās ar Padomi, secinājumi par kopējiem Eiropas principiem neformālu un neoficiālu mācību identificēšanai un apstiprināšanai (2004. gada maijs).

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 2241/2004/EK par vienotu Kopienas sistēmu kvalifikāciju un kompetences pārskatāmībai (*Europass*), OV L 390, 31.12.2004., 6.–20. lpp.

2.2.4. Jaunatne un brīvprātīgais darbs

Ar brīvprātīgā darba palīdzību var veicināt arī jaunu cilvēku aktīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē. Jaunieši ir labi informēti par brīvprātīgo darbu un ir guvuši pozitīvu pieredzi, būdami brīvprātīgie, viņi visticamāk turpinās aktīvi iesaistīties brīvprātīgajā darbā arī savā turpmākajā dzīvē, iedvesmojot arī citus jauniešus kļūt par brīvprātīgajiem.

Komisija ir izvēlējusies jauniešu brīvprātīgo darbu par vienu no prioritātēm jaunatnes politikas sadarbības procesā, kurš tika sākts 2001. gadā, kā arī piemērojot atvērto koordinācijas metodi jaunatnes jomā. Jaunās ES jaunatnes stratēģijas ietvaros brīvprātīgais darbs ir atzīts par vienu no galvenajām politikas jomām, kas ietekmē Eiropas jauniešus²¹.

Padomes ieteikuma par brīvprātīgo jauniešu mobilitāti mērķis ir veicināt sadarbību starp brīvprātīgo darbību organizatoriem ES dalībvalstīs. Tajā pilsoniskās sabiedrības organizācijas un valsts iestādes tiek aicinātas pilnveidot brīvprātīgās darbības un padarīt tās pieejamas jauniešiem no citām ES valstīm²².

Jaunatnes brīvprātīgo darbu atbalsta "Eiropa 2020" stratēģijas pamatiniciatīva "Jaunatne kustībā"²³, kurā uzsvērtā jauniešu izšķirošā nozīme ES vīzijā par ekonomiku, kuras pamatā ir zināšanas, inovācijas, augsta līmeņa izglītība un iemaņas, iekļaujot darba tirgi un aktīva sabiedrības līdzdalība.

Dalībvalstis 2012. gadā ziņos Komisijai par to, kā tiek īstenota ES jaunatnes stratēģija un Ieteikums par brīvprātīgo jauniešu mobilitāti Eiropas Savienībā. Pamatojoties uz iesniegtajiem ziņojumiem, Komisija sagatavos priekšlikumus turpmākai darbībai.

2.2.5. Sports un brīvprātīgais darbs

Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. pantā ES dalībvalstis tiek aicinātas, veicinot sportu Eiropā, ņemt vērā struktūras, kuru pamatā ir brīvprātīgs darbs.

2002. gadā dalībvalstis "Orhūsas deklarācijā par brīvprātīgo darbu sportā" atzina brīvprātīgā darba būtisko ieguldījumu un ekonomisko vērtību. Brīvprātīgais darbs ir arī viens no pamatjautājumiem Komisijas 2007. gada Baltajā grāmatā par sportu, kurā atzīts, ka brīvprātīgais darbs sporta jomā uzlabo sociālo kohēziju un iekļautību, veicina vietējo demokrātiju un pilsoniskumu, kā arī nodrošina neformālas izglītības iespējas²⁴. 2011. gada maijā Padome rezolūcijā par ES rīcības plānu sporta jomā noteica brīvprātīgo darbu sportā par vienu no prioritātēm sadarbībai ES līmenī.

Sports spēj piesaistīt vairāk brīvprātīgo nekā jebkura cita joma. Bez brīvprātīgo līdzdalības vairumā dalībvalstu sporta kustība nemaz nepastāvētu. Tomēr atšķirības dalībvalstu starpā ir ļoti lielas, jo dažās no tām sportā iesaistīto brīvprātīgo skaits ir ļoti zems²⁵. Dalībvalstīs, kurās

²¹ "ES jaunatnes stratēģija — ieguldīt jaunatnē, iesaistīt jauniešus. Atjaunināta atvērtās koordinācijas metode, kā risināt jauniešu problēmas un tiem pavērt jaunas iespējas", COM(2009)200, galīgā redakcija, 27.4.2009.

²² Padomes Ieteikums 2008/C 319/03 par brīvprātīgo jauniešu mobilitāti Eiropas Savienībā, 13.12.2008.

²³ "Jaunatne kustībā" — iniciatīva jauniešu potenciāla izmantošanai, lai Eiropas Savienībā panāktu gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi, COM(2010) 477, galīgā redakcija, 15.9.2010.

²⁴ Baltā grāmata par sportu, COM(2007) 391, galīgā redakcija, 11.7.2007.

²⁵ "Brīvprātīgais darbs Eiropas Savienībā" (GHK, 2010), 216. lpp.

sporta jomā brīvprātīgo ir daudz, brīvprātīgā darba kultūra ir noturīga un pastāv atbilstošas struktūras, turklāt tās saņem atbalstu arī no valsts iestādēm²⁶.

Komisija saskaņā ar 2010. gada sagatavošanas darbību sporta jomā finansē četrus izmēģinājuma projektus, kas saistīti ar brīvprātīgo darbu sportā.

2.2.6. *Darbinieku brīvprātīgais darbs kā korporatīvas sociālās atbildības izpausme*

Kā privātā sektora uzņēmumiem, tā valsts sektora iestādēm, kas apliecina savu korporatīvo sociālo atbildību, var būt liela nozīme brīvprātīgā darba veicināšanā. Sekmējot darbinieku brīvprātīgo darbu, minētie uzņēmumi un iestādes ne vien sniedz labumu vietējai kopienai, bet arī uzlabo savu reputāciju un tēlu, palīdz radīt komandas garu, palielina darbinieku apmierinātību ar darbu, kā arī paaugstina produktivitāti, vienlaikus darbiniekiem vai ierēdņiem nodrošinot iespēju apgūt jaunas iemaņas.

Komisija 2011. gadā sāka īstenot iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt brīvprātīgo darbu tās darbinieku vidū. Darbinieku vajadzībām tika izveidoti iekštīkla tīmekļa resursi, kuros apkopota informācija par brīvprātīgā darba iespējām, labas prakses piemēri un praktiskas pamatnostādnes darbiniekiem, kuri vēlas iesaistīties brīvprātīgajā darbā²⁷.

2.2.7. *ES attiecības ar trešajām valstīm un brīvprātīgais darbs*

2.2.7.1. Trešo valstu brīvprātīgo mobilitāte ES un tās veicināšana

Būtu jāatzīst arī savstarpējais labums, kas rodas, kad brīvprātīgā darba nolūkos uz ES migrē trešo valstu iedzīvotāji. Šajā saistībā Padomes Direktīva 2004/114/EK²⁸ ir pamatdokuments, kurā izklāstīti tādi kopējie minimālie nosacījumi attiecībā uz trešo valstu brīvprātīgo ieceļošanu un uzturēšanos, kas nav atkarīgi no situācijas uzņēmējas dalībvalsts darba tirgū. Šo noteikumu īstenošana dalībvalstīm nav obligāta.

Komisija 2011. gadā publicēs ziņojumu par Padomes Direktīvas 2004/114/EK piemērošanu un attiecīgā gadījumā izvērtēs nepieciešamību ierosināt grozījumus.

2.2.7.2. Humānā palīdzība un brīvprātīgais darbs

Joma, kurā pēc Eiropas iedzīvotāju domām brīvprātīgajam darbam ir vislielākā nozīme, ir solidaritāte un humānā palīdzība, un, tā kā Eiropas Komisija ir apņēmusies uztvert Eiropas pilsoņu viedokli nopietni, tā, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 214. pantu, gatavojas izveidot Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpusu, kurš

²⁶ “Brīvprātīgais darbs Eiropas Savienībā” (GHK, 2010), 214.–215. lpp, kurā arī aplūkoti sporta organizāciju ienākumi.

²⁷ Sk. <http://myintracomm.ec.europa.eu/serv/en/Volunteering/>. Ir vērts pieminēt arī to, ka Komisijas darbinieki organizē un vada tādas labdarības iniciatīvas kā *Schuman Trophy*, kampaņa *Shoobox for the homeless* (“Kurpju kaste bezpajumtniekiem”), vēža atbalsta grupa, *ATD Quart Monde* ES delegācija un nesen izveidotā apvienība *GIVE EUR-HOPE*.

²⁸ Padomes 2004. gada 13. decembra Direktīva 2004/114/EK par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu uzņemšanu studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, nesaņemot atalgojumu, vai brīvprātīga darba nolūkā, OV L 375, 23.12.2004., 12. lpp.

darbosies kā sistēma brīvprātīgo eiropiešu dalībai Eiropas Savienības humānās palīdzības pasākumos²⁹.

Šī jaunā struktūra nodrošinās brīvprātīgajiem no dažādām dalībvalstīm iespēju sadarboties kopīgā projektā par ES humāno palīdzību kā iespēju apliecināt solidaritāti ar grūtībās nonākušiem cilvēkiem. Tāpat ir gaidāms, ka tā palīdzēs radīt jaunas iespējas Eiropas pilsoņu līdzdalībai, īpaši jauniešu vidū. Eiropas brīvprātīgie tiek piesaistīti arī nolūkā uzlabot vietējās iespējas, jo tā ir joma, kurā brīvprātīgo darbs var ko būtiski mainīt. Brīvprātīgo atbalstam, gatavojoties katastrofām un piedaloties atjaunošanas pasākumos pēc tām, būs īpaša nozīme, liekot pamatus ilgtspējīgas attīstības procesiem, kas saistīti ar ES pasākumiem humānās palīdzības jomā pirmskrīzes un pēckrīzes situācijās.

Komisija 2011. gadā finansē izmēģinājuma projektus, kuru mērķis ir atlasīt, apmācīt un nodarbināt pirmos brīvprātīgos Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpusam. Šā izmēģinājuma posma rezultāti un ziņojumu un konsultāciju iznākums, kā arī ietekmes novērtējums, atsaucoties uz valsts un starptautisko organizāciju pieredzes gadiem, Komisijai būs noderīgi, 2012. gadā pieņemot priekšlikumu regulai, ar kuru izveido Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpusu.

2.2.7.3. Attīstības politika un brīvprātīgais darbs

Brīvprātīgais darbs var būtiski ietekmēt sadarbību attīstības nolūkos, un ieguldījumu brīvprātīgie var sniegt gan individuāli, gan piedaloties pilsoniskās sabiedrības organizāciju veiktos pasākumos. Kopumā brīvprātīgais darbs sekmē šo organizāciju centienu efektivitāti un apliecina, ka tās darbojas bez nolūka gūt peļņu.

Komisija tieši neatbalsta atsevišķus brīvprātīgos, bet dara to netieši, izmantojot ES juridiskos un finanšu instrumentus, lai atbalstītu projektus, kas pozitīvi ietekmē pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Šīs grupas arvien vairāk iesaistās attīstības politikas izstrādē jaunattīstības valstīs, īpaši uzņemoties lielāku atbildību attiecībā uz nabadzības mazināšanu. Lai gan Komisija, īstenojot vispārējo ES attīstības politiku, zināmā mērā paļaujas uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lēmumu par to, vai Eiropā vai citur pasaulē algotu profesionālu darbinieku vietā piesaistīt brīvprātīgos, tomēr pieņem šīs organizācijas.

3. SECINĀJUMI. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Brīvprātīgais darbs ir mūsu sociālās struktūras sastāvdaļa. Tas atbalsta iekļautības un pilsoniskuma pamatvērtības. Tāpēc Eiropas Komisija uzsver brīvprātīgā darba nozīmi Eiropas Brīvprātīgā darba gadā (2011. gads). Komisija strādā ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu Eiropas gada jēgpilnu un ilgstošu ietekmi.

Eiropas gada laikā tiks papildināti un precizēti šādi secinājumi.

- Brīvprātīgajam darbam ir būtiska nozīme cilvēku un sociālā kapitāla radīšanā; tas rada iespējas integrācijai un nodarbinātībai, kā arī ir uzskatāms par galveno faktoru sociālās kohēzijas uzlabošanā. Brīvprātīgais darbs ir Eiropas pilsoniskuma uzskatāma izpausme, jo

²⁹ Kā ar brīvprātīgo darbu paust ES iedzīvotāju solidaritāti: pirmās pārdomas par Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpusu, COM(2010) 683, galīgā redakcija, 23.11.2010.

brīvprātīgie piedalās sabiedrības veidošanā un sniedz atbalstu cilvēkiem, kas nonākuši grūtībās.

- Brīvprātīgā darba sniegtās iespējas var turpināt attīstīt "Eiropa 2020" izaugsmes stratēģijā. Brīvprātīgie ir būtisks resurss mūsu ekonomikā un sabiedrībā, tomēr tos nevar uzskatīt par alternatīvu parastajam darbaspēkam.
- Veicinot pārrobežu brīvprātīgo darbu sadarbībā ar dalībvalstīm un izmantojot ES finansēšanas programmas, ES sekmē tās pilsoņu mobilitāti un starpkultūru izglītību, kā arī stiprina viņu Eiropas identitāti.

Ieteikumi dalībvalstīm attiecībā uz politikas veidošanu

Saskaņā ar subsidiaritātes principu Komisijas nolūks nav veicināt kādu atsevišķu brīvprātīgā darba veidu vai vienādot brīvprātīgā darba kultūru vietējā un reģionālā līmenī. Tomēr Komisija iesaka dalībvalstīm pilnvērtīgāk izmantot brīvprātīgā darba sniegtās iespējas.

- Valstīs, kurās brīvprātīgā darba joma netiek regulēta un kurās brīvprātīgā darba kultūra un tradīcijas nav attīstītas, tiesiskā regulējuma izstrāde varētu sekmēt brīvprātīgā darba attīstību.
- Būtu jārosina brīvprātīgā darba jomas izpēti un attiecīgu datu apkopošana valsts līmenī. Šajā saistībā ir ieteicams izmantot Starptautiskās darba organizācijas (ILO) sagatavoto rokasgrāmatu *Manual on the Measurement of Volunteer Work* un Apvienoto Nāciju Organizācijas rokasgrāmatu *Handbook on Non-Profit organisations*.
- Brīvprātīgā darba laikā iegūto zināšanu un prasmju atzišana, ņemot vērā brīvprātīgo gūto neformālās mācīšanās pieredzi, ir būtisks motivējošs faktors, kas veido saikni starp brīvprātīgo darbu un izglītību.
- Dalībvalstīm vajadzētu novērst šķēršļus, kas joprojām tieši vai netieši apgrūtina brīvprātīgo darbu, īpaši pārrobežu brīvprātīgo darba kontekstā.
- Dalībvalstis tiek aicinātas izstrādāt valsts brīvprātīgā darba shēmas pārrobežu brīvprātīgajam darbam, tādējādi atbalstot brīvprātīgā darba attīstību Eiropas Savienībā.

Konkrēti pasākumi brīvprātīgā darba atzīšanai un veicināšanai ES līmenī

ES ir apņēmusies nodrošināt Eiropas Brīvprātīgā darba gada (2011. gads) ilgtermiņa pārraudzību un turpināt dialogu ar attiecīgām ieinteresētajām personām dažādās politikas jomās, kas saistītas ar brīvprātīgo darbu.

- Komisija ierosinās 2012. gadā izveidot Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpusu.
- ES finansēšanas programmas dažādās politikas jomās arvien vairāk atbalstīs brīvprātīgos un sekmēs pārrobežu brīvprātīgo darbu.

- Komisija atvieglos ES pilsoņu un ieinteresēto personu iespējas saņemt pārskatu par dažādām finansēšanas programmām, kuras var izmantot brīvprātīgie un brīvprātīgajam darbam.
- Komisija vēlas turpināt pētīt iespējas, kā stiprināt saikni starp brīvprātīgo darbu un veselību/labklājību, īpaši attiecībā uz sabiedrības novecošanu.
- Pamatojoties uz dalībvalstu ziņojumiem par to, kā 2012. gadā īstenots lēmums par brīvprātīgo jauniešu mobilitāti Eiropas Savienībā, Komisija sagatavos priekšlikumus turpmākai darbībai.
- Komisija var izstrādāt priekšlikumus, kas īpaši atbalstītu brīvprātīgā darba nozīmi ES nodarbinātības stratēģijā, apkarojot nabadzību un sociālo atstumtību, kā arī Komisijas iniciatīvas “Jaunas prasmes jaunām darba vietām” kontekstā.
- Komisija gatavo priekšlikumu Padomes ieteikumam par neformālām un neoficiālām mācībām, kas ietver brīvprātīgā darba laikā iegūto prasmju atzīšanu.
- Nākamajā Eiropas kvalifikācijas apliecības versijā būs iespēja uzskaitīt arī tādas zināšanas un prasmes, kas iegūtas, veicot brīvprātīgo darbu.
- Komisija drīzumā gaidāmajam Eiropas Pilsoņu gadam (2013. gads) piešķirs atbilstošu brīvprātīgā darba dimensiju, ievērojami sekmējot pārrobežu brīvprātīgo darbu.